

Skattelitteratur

Skattemål och andra mål i Länsrätten av Birger Wennberg, statens nämnd för utgivande av förvaltningsrättsliga publikationer, Stockholm, 235 sidor och häftad, ca pris 92 kr.

Den som sysslar med förvaltningsmål och särskilt de som rör skatter har när det gäller processuella spörsmål förmånen av att kunna konsultera flera förnämliga handböcker och lagkommentarer. Problem och frågeställningar blir inte sällan ganska triviala efter konsultation av Wennbergens Förvaltningsprocess eller, när det gäller taxeringsprocessen, Hermansons m fl Taxeringshandbok. Dessa böcker åtnjuter med rätta hög auktoritet och är för många en ovärderlig hjälp i det dagliga arbetet. Genom sin redigering som traditionella lagkommentarer lämpar sig de emellertid mindre väl för den som vill få en överblick av och introduktion till förfarandet vid de allmänna förvaltningsdomstolarna. För sådan introduktion behövs annan typ av litteratur. Särskilt gäller detta arbetet i länsrätt, där numera i utbildningssyfte ett stort antal notarier tjänstgör under begränsad tid.

Lagmannen i länsrätten i Örebro län Birger Wennberg fyller det påtalade behovet av handledning med boken *Skattemål och andra mål i Länsrätten*. Wennberg har mångårig erfarenhet som handboks författare inom ämnesområdet. Tidigare har han skrivit bl a *Prövningsnämndsprocessen* (1969), anmäld i SN 1969 s 555, och *Länsskatterätten* (1972 och 1974). Föreliggande arbete kan ses som en uppföljning av dessa böcker. Wennberg är som bekant också medförfattare till den tidigare omnämnda Taxeringshandboken och den nu aktuella framställningen följer på vissa ställen vad som uttalas i handboken.

Boken disponeras med ett inledande avsnitt om länsrätternas organisation, varpå följer en avdelning om handläggningsrutiner som är gemensam för alla typer av mål. Sedan behandlas särreglerna för skattemål, följda av en redogörelse för övriga grupper av mål som förekommer hos länsrätterna. Tyngdpunkten i framställningen ligger på taxeringsprocessen med dess från övriga förvaltningsmål delvis avvikande förfaranderegler. Wennbergs kunnande i kombination med framställningens karaktär av introduktionsbok gör det svårt för anmeldaren att ur sidorna vaska fram något att kommentera. Vad som tas upp i det följande rör därför enbart några enstaka ganska perifera frågor.

Författaren skriver, s 18, att föredragande hos länsrätt får anses inta samma ställning i länsrättsprocessen som en kammarrättsfiskal hos kammarrätten och att den förres mening därför inte bör antecknas i protokollet. Wennberg menar dock att det eventuellt kan komma i fråga att anteckna föredragandens

mening om han uttryckligen fordrar det. Den sistnämnda uppfattningen har i annat sammanhang (SN 1982 s 155) kritiserats av Wennergren, som menar att det aldrig kan komma i fråga att anteckna föredragandens mening hur han än ber om det, jfr även Förvaltningsrättslig tidskrift 1976 s 302 f. — I anslutning till det berörda kan inflikas, att det författningsevenligt är tillräckligt att en dom — härmed avses i det följande även särskilt uppsatta beslut — undertecknas av den eller de lagfarna ledamöter som deltagit i avgörandet, se 34 § förordningen (1979:575) om protokollföring m.m. vid de allmänna förvaltningsdomstolarna. När det därför hos vissa domstolar, bl a kammarrätten i Stockholm, är brukligt att också föredraganden undertecknar domarna i de mål han föredragit är detta således något som går utöver vad som lagligen krävs. Om föredraganden i sådant fall inte är i tjänst när ett mål skall färdigställas, synes det därför inte riktigt att avgörandets expediering framflyttas enbart av det skälet att vederbörande skall få tillfälle att påteckna domen. Detta torde inte heller ske i praktiken. Men om föredragandens påskrift författningsevenligt inte är nödvändig kan det kanske sättas i fråga om föredraganden — vid avsaknad av rätt till anteckning av skiljaktig mening — formligen kan åläggas att underteckna en dom som enligt hans mening innehåller ett felaktigt domslut.

När det gäller besvärsskrift som inte undertecknats av klaganden uttalar författaren, s 30, att handlingen efter diarieföring kan återställas till klaganden för komplettering med namnunderskrift. Även andra har visat på en sådan handlägningsrutin, se exv Wennergren, Förvaltningsprocess, 2 uppl, s 114. Förfarandet framstår otvivelaktigt som praktiskt och ligger dessutom i linje med den "serviceinställning" som numera bör präglade domstolarnas och förvaltningsmyndigheternas kontakter med allmänheten. Likväl får handlägningsrutinen anses något diskutabelt med hänsyn till bestämmelserna i 21 § KK (1964:618) om expeditionsavgift m.m. (expeditionskungörelsen). Enligt författningsrummet — dettas särbestämmelser för domstol är inte tillämpliga på de allmänna förvaltningsdomstolarna, se kungörelsens 2 § — får handling som ingetts i mål eller ärende ej återlämnas förrän målet eller ärendet avgjorts. Av detta bör kunna slutas att innan ett mål eller ärende avgjorts får ingen originalhandling återsändas till ingivaren detta även om handlingen återsänds för komplettering och en kopia finns i akten, jfr JO 1975:125. Den diskuterade situationen kan, såvitt jag förstår, enkelt lösas genom att domstolen skickar en kopia av den icke undertecknade besvärsskriften till klaganden för komplettering med namnteckning. När den påtecknade kopian sedan återkommer är den att betrakta som en originalhandling och kan därför ersätta den först ingivna ej påskrivna handlingen. Bägge handlingarna skall dock kvarligga i akten och de bör också ges olika aktbilagenummer, jfr 26 § förordningen om protokollföring m.m. vid de allmänna förvaltningsdomstolarna.

Beträffande fonetiska upptagningar av utsagor av vittnen och sakkunniga

uttalar Wennberg, s 54, att inspelade band lämpligen förvaras under lås. Om anledningen härtill är sekretesskäl, risk för att banden skall manipuleras eller annat skäl framgår inte. Några generella regler om att domstolsakter skall förvaras under lås när de inte är föremål för handläggning har inte meddelats. Sådana regler finns inte ens för akter som innehåller handlingar med uppgifter för vilka sekretess gäller. På flertalet domstolar tycks också akterna förvaras oinlåsta oberoende av på vilket stadium av handläggningen målen befinner sig. Inget är väl heller att säga om en sådan förvaring, förutsatt att utomstående personer inte tillåts röra sig fritt i domstolarnas lokaler. Vad gäller bandinspelningar kan det visserligen sägas att förkommen sådan typiskt sett är svårare att rekonstruera än en handling som försvunnit. Men är detta tillräckligt skäl för särbehandling av inspelade band i förhållande till annat aktmaterial?

En fråga varom viss tvekan tidigare rått är, om avgörande av förvaltningsdomstol skall anses meddelat redan då det utlämnas för expediering. — Här och i det följande bortses från de fåtaliga avgöranden som meddelas genom att avkunnas. — Därtill har olika meningar förelegat beträffande frågan om tiden för ett avgörandes meddelande sammanfaller med tiden för dess offentliggörande, dvs den tidpunkt då domen eller beslutet anses som allmän handling i tryckfrihetsförordningens mening. Wennberg hävdar, att beslut meddelas genom att länsrättens ordförande undertecknar det utskrivna beslutet och lämnar det vidare för expediering. Han menar vidare att "meddela" beslut inte är detsamma som att "offentliggöra" beslut, då beslutet inte blir offentligt förrän det expedierats. Wennbergs uppfattning har inte gått fri från invändning. Från annat håll har sålunda menats, se exv SN 1982 s 157, att man i ordet meddela inte bör lägga in annat än expediera och att beslut följaktligen inte är meddelat innan det verkligen expedierats, alltså vid den tidpunkt då rätten oåterkalleligt skiljt beslutsexpeditionerna ifrån sig. Berörda frågor har numera belysts av regeringsrätten genom dom den 4 november 1982 i mål 2222—1982. I målet hade en person anhållit hos en länsrätt om att få ta del av innehållet i några färdigställda men ännu ej expedierade avgöranden. Efter att inledningsvis ha redogjort för 2 kap 3 och 7 §§ tryckfrihetsförordningen (TF) samt 12 kap 5 § sekretesslagen konstaterade RR, att uttryckliga bestämmelser saknas om hur meddelande av dom eller beslut skall ske i mål hos förvaltningsdomstol och vidare att det förekommer att den i domen eller beslutet angivna meddelandedagen ligger före den dag då avgörandet expedieras. RR uttalade sedan, under hänvisning till de relaterade lagrummen i TF, att avgörandet under tiden mellan meddelandedagen och expedieringsdagen inte är någon allmän handling och att något utlämnande under denna tid därför inte kommer i fråga. Med beaktande av den grundläggande tanken att sekretessen skall vara enhetlig fann RR vidare, att någon rätt att få del av innehållet i förvaltningsdomstols dom eller beslut före expedieringsdagen inte heller kan grundas på 12 kap 5 § sekretesslagen. Genom RR:s dom får det anses klarlagt att den

av Wennberg hävdade uppfattningen i hithörande frågor överensstämmer med gällande rätt.

När det gäller besvärsheternas utredning i taxeringsmål framhåller författaren, s 108, det angelägna i att tjänsteanteckningar görs om vad som inhämtas per telefon eller vid personligt besök. Han uttalar vidare att anteckningarna bör dateras och undertecknas, varefter de bör läggas in i akten i den mån det inte gjorts på aktomslaget. Enligt min mening *skall* anteckningarna dateras samt undertecknas och därtill förses med namnförtydligande. Tvivel skall aldrig behöva råda om vem som ansvarar för uppgifter som tillförts en domstolsakt. Det sagda gäller för det fall att det alls bedöms lämpligt att taxeringsintendent tillför uppgifter och material till en akt utöver vad han anser sig böra åberopa i sitt yttrande. I taxeringsprocessen är det visserligen brukligt att akterna översänds som lån till det allmännas företrädare när de föreläggs att yttra sig. Men den fiskala sidans representanter bör inte utnyttja denna "för-mån" i förhållande till enskild part genom att tillföra akterna "anonyma" lappar med memorialanteckningar från de utredningar som legat till grund för avgivna yttranden. Anteckningar på aktomslagen bör inte heller göras. Än värre är dock när den enskildes argumentation kommenteras genom mer eller mindre läsliga marginalanteckningar på inlagorna. Sådant förekommer tyvärr fortfarande någon gång. Utöver de principiella betänkligheter som möter mot att material och argumentation tillförs akterna vid sidan av de yttranden som formellt avgivs, vållar en sådan ordning betydande merarbete för domstolarna. Som Wennberg i sammanhanget påpekar följer nämligen av 18 § förvaltningsprocesslagen (1971:291) att part principiellt skall få del också av handling eller annat material som tillförts en besvärsakt av det allmännas representant utan att denne åberopat eller hänvisat till materialet i sitt yttrande. Diskussionsvis kan det sättas i fråga om inte domstolarna bör lämna uppgifter i sådant material utan avseende. Men även om så sker, vem kan säkert garantera att den som råkar se uppgifterna ej omedvetet tar intryck av vad han sett? Det bästa måste därför vara att inget material "smygs in i akterna bakvägen". Jfr vidare om nu diskuterade frågor Sundin i SvSkT 1972 s 31 ff.

Vad ovan antecknats är som tidigare påpekats i stort enbart några marginella synpunkter, beträffande vilka det dessutom säkert råder delade meningar. Wennbergs bok är utan tvekan av stort värde. Den lämpar sig både som kursbok och för självstudier. Måhända skulle boken i kommande upplagor kunna byggas på för att än mer ge vägledning i det praktiska länsrättsarbetet. För ett sådant vidgat syfte finns bl a ytterligare att hämta från JO:s ämbetsberättelser. Det skulle kanske vara möjligt att något beröra domskrivningens svåra konst samt med några belysande exempel visa hur ett protokoll bör ställas upp och vad som bör inflyta däri i olika fall. Sådant praktiskt domstolsarbete berörs tyvärr mera sällan i litteraturen. Med lite mer skrivet i dessa frågor skulle man kanske exempelvis inte fullt lika ofta behöva läsa satsen "hinder mot för-

handlingen föreligger ej'' som inledning i protokoll från muntliga förhandlingar. Förhoppningsvis föreligger inte hinder mot en förhandling som äger rum!

Vem skriver motsvarande introduktionsbok för arbetet i tingsrätt? En sådan behövs men saknas.

Hur man överklagar sin taxering,Handledning med formulärsamling av Birger Wennberg, P A Norstedt & Söners förlag, 4:e upplagan, Lund 1981, 82 sidor och häftad, ca pris 67 kr.

Bokhandelsdiskarna och kioskernas hyllor brukar så här års fyllas av en mängd skrifter — mer eller mindre vederhäftiga — med råd och tips inför självdeklarationen. Trots den vägledning som dessa skrifter ger är det många som känner sig orättvist behandlade av taxeringsnämnderna. Vill man då ''gå vidare'' finns råd att få i Birger Wennbergs *Hur man överklagar sin taxering*.

Författarens avsikt är att lämna en lättillgänglig handledning hur man överklagar påförda skatter och avgifter m m. Han redogör för de olika taxeringsinstanserna och hur begäran om omprövning respektive besvär handläggs av dessa. Därutöver berör han bl a möjligheterna till besvär i särskild ordning, olika ansökningar som kan medföra skattelindring (dödsbodefrielse, nedsatt skatteförmåga, ackumulerad inkomst), mervärdeskatt, LSM:s rättelsemöjligheter samt besvär enligt uppbördslagen.

Eftersom skriften vänder sig till den breda allmänheten har texten hållits kortfattad och översiktlig. Detaljfrågor förbigås. I gengäld kan säkert flertalet vanliga löntagardeklaranter tillgodogöra sig framställningen. Denna torde vara tillräckligt fullödig för att dessa skattskyldiga på egen hand skall kunna föra talan i enklare taxeringsmål. God hjälp härvidlag ger en omfattande formulärsamling. Detaljutformningen av formulär kan alltid diskuteras. Sammantaget råder det dock knappast något tvivel om att Wennbergs skrift väl fyller sin uppgift. Ett bevis härpå är att den nu föreligger i en fjärde upplaga.

Bexhed

Företagarnas skattedag 1982 — blick in i framtiden. Esselte Info och Skattetekniska Byrån, ca 170 sidor, pris ca 190:— exkl moms.

Esselte Info och Skattetekniska Byrån fortsätter sitt omfattande samarbete inom skatteområdet. Förutom ''Företagens Skatter 1 och 2'' och ''Skatteplanering'' har man nu givit ut en sammanställning av aktuella nyheter inom skatteområdet. I första hand utgör denna sammanställning en dokumentation av en skattedag, hösten 1982. Den har emellertid utformats på ett sådant sätt att den skall vara av intresse också för en självständig läsning.

En dryg tredjedel av boken ägnas åt 1982 års viktigaste händelse inom skatteområdet — skatteomläggningen 1983—85. Per Anclow ger en översikt av de tekniska bestämmelserna med en omfattande tabellbilaga och Lennart Winqvist behandlar olika åtgärder som kan vidtagas för att anpassa ekonomin till de nya reglerna. Andra centrala avsnitt är ”Skattenyheter i översikt” av Harry Jonsson, ”Kapitalbeskattning” av Christer Hell (som framför allt behandlar förslaget till ny realisationsvinstbeskattning av bostadsrätt) samt ”Företagsbeskattningen 1983/84” av Anders Berner. Vidare finns en rättsfallssammansättning av Gunnar Björne. Avslutningsvis återfinns ett kapitel om ”Kapitalfrågor och aktieäggande i familjeföretag” av Claes Dinkelspiel och en kort redogörelse för ”Avdragsrätten för aktieutdelning i familjeföretag” av Harry Jonsson.

Som dokumentation torde den här boken vara oöverträffad inom sitt område genom sitt stora omfång. Till allra största delen verkar det också som om redaktörerna lyckats att göra texten så fullständig att boken kan läsas med behållning också av de som inte deltog i konferensen. Det är väl egentligen bara Dinkelspiels avsnitt om kapitalanskaffning som inte fyller det här kravet. Där har man istället låtit sig nöja med stolpar som är svåra att förstå utan att ha tagit del av den muntliga presentationen.

Möjligen kan man också som läsare sätta ett frågetecken inför rättsfallssammansättningen. Utan att känna till vilka kriterier som ligger bakom urvalet är det svårt att göra en bedömning. Som det nu är tycks Björne ha valt ett antal fall från de senaste åren utan någon klar princip. Inför fortsättningen — det är väl i hög grad sannolikt att man kommer att fortsätta att ge ut liknande sammansättningar kommande år — vore det naturligt om rättsfallen antingen begränsas till intressanta nyheter under det senaste året eller till en systematisk översikt inom ett visst område.

Rolf Rundfelt

Deklarationshandboken — som vanligt i rätt tid

Deklarationshandboken sjunde upplagan, av Folke Nilsson, Lennart Toftered och K Olov Andersson. LTs förlag, Stockholm, 749 sidor och bunden. Pris ca 410 kronor inkl moms.

Boken har med tiden blivit något av ”Årets bok” på beskattningsområdet, den enda fullständiga skattehandboken. I den nya upplagan har man beaktat alla ändringar i skattelagstiftningen t o m vårriksdagen 1982. I slutet av boken redovisas några propositioner, framlagda hösten 1982. Trots nytillkommen, komplicerad lagstiftning fyller boken kraven på överskådlighet. Författarnas reservation i förordet beträffande överskådligheten får betraktas som blygsam. Att år efter år få ut handboken i rätt tid är ett kraftprov.

H.B.